

2 Afname

In dit hoofdstuk vindt u meer informatie over de afname van de DMT. In paragraaf 2.1 wordt beschreven welke leeskaarten u op de verschillende afnamemomenten afneemt. De beschreven werkwijze is zowel van toepassing op het *gebruik van de DMT als signaleringsinstrument voor alle leerlingen* als op het *gebruik van de DMT voor individuele analyse*. Dit geldt uiteraard ook voor de algemene aanwijzingen en afname-instructies in paragraaf 2.2 en 2.3.

2.1 Afnameschema

De afnamemomenten voor de DMT zijn halverwege het schooljaar en aan het einde van het schooljaar.

De DMT is een leessnelheidstoets; in één minuut moeten leerlingen zoveel mogelijk woorden van een kaart oplezen. In totaal bevat het toetspakket drie leeskaarten die ieder gedurende één minuut worden gelezen. Van elke leeskaart bestaan drie parallelversies: A, B en C. Deze drie parallelversies bevatten dezelfde woorden, maar niet in dezelfde volgorde. Dit om te voorkomen dat leerlingen bij herhaald toetsen de eerste woorden van iedere kaart onthouden en op voorhand kunnen opzeggen. Om die reden is het belangrijk dat u de verschillende versies afwisselt. Hier is in onderstaand afnameschema rekening mee gehouden. Ook als u afwijkt van het afnameschema blijft het belangrijk in de gaten te houden dat u de A- en B-versies van de leeskaarten afwisselend gebruikt.

Tabel 1 Afnameschema

Afnamemoment	Maand	Kaart(en)
Medio groep 3	tweede helft januari/ eerste helft februari	1A en 2A
Eind groep 3	tweede helft mei/ juni	1B, 2B en 3B
Medio groep 4	tweede helft januari/ eerste helft februari	1C, 2C en 3C
Eind groep 4	tweede helft mei/ juni	1A, 2A en 3A
Medio groep 5	tweede helft januari/ eerste helft februari	3B (+ 2B + 1B)
Eind groep 5	tweede helft mei/ juni	3C (+ 2C + 1C)
Medio groep 6	tweede helft januari/ eerste helft februari	3A (+ 2A + 1A)
Eind groep 6	tweede helft mei/ juni	3B (+ 2B + 1B)
Medio groep 7	tweede helft januari/ eerste helft februari	3C (+ 2C + 1C)
Eind groep 7	tweede helft mei/ juni	3A (+ 2A + 1A)
Medio groep 8	tweede helft januari/ eerste helft februari	3B (+ 2B + 1B)

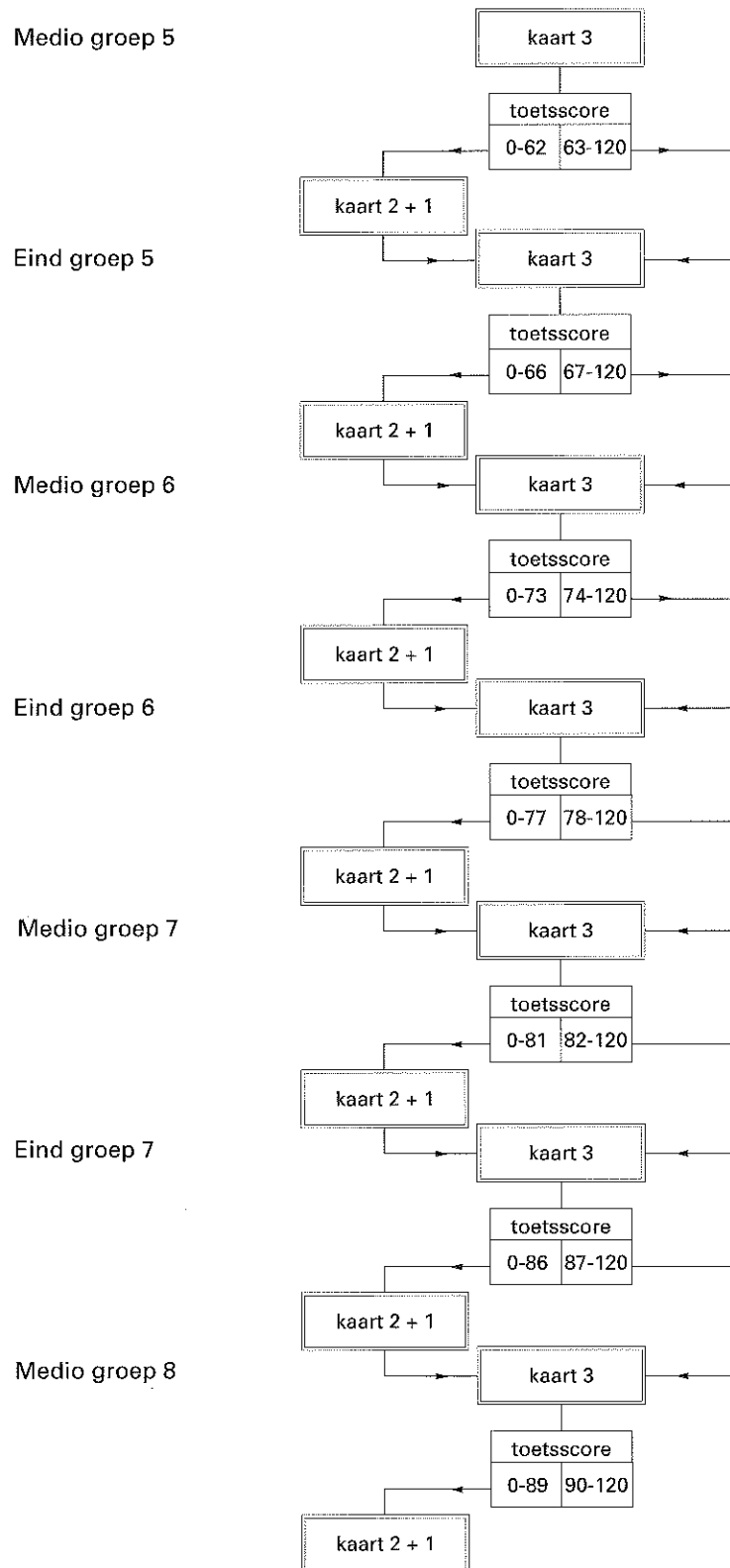
Afname in de vermelde periodes maakt het mogelijk de resultaten van uw leerlingen te vergelijken met die van andere leerlingen uit het land. Als u afwijkt van de aangegeven afnamemomenten hebben de vergelijkingsgegevens minder geldigheid. Dit kan de interpretatie van de scores van uw leerlingen bemoeilijken.

Op het eerste afnamemoment (medio groep 3) hebben de meeste leerlingen nog geen meerlettergrepige woorden gelezen. Daarom is het raadzaam om dan alleen leeskaart 1 en 2 af te nemen. Vanaf eind groep 3 is het doorgaans wel zinvol alle drie de leeskaarten af te nemen. U krijgt daarmee een goed diagnostisch profiel van de technische leesvaardigheid van uw leerlingen.

Vanaf jaargroep 5 zou u eventueel kunnen overwegen om (een aantal van) uw leerlingen niet meer alle drie de leeskaarten voor te leggen. U moet zich daarbij wel

realiseren dat dit betekent dat de vaardigheidsscores die u van deze leerlingen bepaalt, minder nauwkeurig zijn dan de vaardigheidsscores van de leerlingen die alle drie de kaarten lezen. En ook vervalt de mogelijkheid tot het maken van een zogeheten diagnostisch profiel van de technische leesvaardigheid van deze leerlingen. Een dergelijk profiel krijgt namelijk gestalte door het vergelijken van de resultaten van de leerlingen op de afzonderlijke kaarten.

Figuur 1 Afnameschema DMT vanaf groep 5

Maar vanaf halverwege groep 5 is het niet strikt noodzakelijk om bij alle leerlingen drie kaarten af te nemen. Uit onderzoek weten we namelijk dat leerlingen die correct en vlot meerlettergrepige woorden kunnen lezen ook kortere woorden goed kunnen lezen. Daarom neemt u vanaf het eerste meetmoment in groep 5 als eerste kaart leeskaart 3 af. Leerlingen die daarop meer dan een bepaalde toetsscore (aantal goed gelezen woorden, zie paragraaf 3.1) behalen, hoeven kaart 2 en 1 niet meer te lezen. Dit geldt landelijk gezien voor ongeveer 50% van de leerlingen. Zij zijn na leeskaart 3 klaar met de afname. Leerlingen die op leeskaart 3 een lage score halen, laat u wel leeskaart 2 en 1 lezen.

In vergelijking met de afnamen in groep 3 en 4 houdt u vanaf groep 5 dus een andere volgorde aan in de afname van de leeskaarten en hoeven niet alle kinderen alle kaarten te lezen. U bent dus ook sneller klaar met de afname. In figuur 1 vindt u een gedetailleerder afnameschema voor de afname van de DMT vanaf groep 5.

U kunt in figuur 1 onder andere aflezen dat u vanaf de afname eind groep 6 leeskaart 1 en 2 van de DMT niet meer voorlegt aan leerlingen die op leeskaart 3 een score van minimaal 78 hebben gehaald. Voor hen geldt dat de automatisering van het technisch lezen in voldoende mate is gerealiseerd.

Een voorbeeld:

Medio groep 5 haalt Daan op leeskaart 3 een score van 57 en Sofie een score van 65. Dit betekent dat bij Sofie met de afname van leeskaart 3 kan worden volstaan, maar dat bij Daan ook de leeskaarten 1 en 2 nog moeten worden afgenomen.

Het kan bij enkele leerlingen voorkomen dat zij bij een bepaalde afname op leeskaart 3 een zodanige toetsscore halen dat de kaarten 2 en 1 niet meer gelezen hoeven te worden, maar dat zij bij de eerstvolgende afname de kaarten 2 en 1 weer wel moeten lezen. Dit komt u mogelijk vreemd voor. Toch blijkt dat bij sommige leerlingen de technische leesvaardigheid in groep 5 of hoger stagneert. Dit kan niet alleen betrekking hebben op het verklanken van meerlettergrepige woorden, maar ook op het lezen van éénlettergrepige woorden. Om daar zekerheid over te krijgen, is het zinvol terug te grijpen op de leeskaarten 2 en 1.

2.2 Algemene aanwijzingen voor de afname

Omwille van de vergelijkbaarheid is het van groot belang dat de leerlingen van uw groep de DMT zo veel mogelijk onder dezelfde omstandigheden maken als de kinderen in de landelijke referentiegroep. Daarom geven we voorafgaand aan de beschrijving van de gang van zaken bij afname van de DMT eerst nog een paar algemene aanwijzingen:

- Houdt u zich zo strikt mogelijk aan de aanwijzingen voor de afname.
- Verruil tijdens de afname uw gebruikelijke helpende rol voor een meer afstandelijke. U bent nu immers 'toetsleider'. En in die rol wilt u gegevens over de prestaties van uw leerlingen verzamelen, zonder die prestaties te beïnvloeden.
- Lees voor de afname de afname-instructies enige keren goed door, zodat u vertrouwd bent met de procedure. Bij de afname moet u in staat zijn de beschreven gang van zaken te volgen zonder de tekst in de handleiding te hoeven lezen.
- Neem de toets af in een aparte ruimte of op een plek in uw klas, waar de leerling zo min mogelijk wordt gestoord.

Bij de eerste afname van de DMT kunt u het beste gebruik maken van de A-versie van de leeskaarten. Bij de tweede en derde afname verdient het aanbeveling respectievelijk de B- en de C-versie te hanteren (zie Tabel 1 Afnameschema in paragraaf 2.1). Op deze wijze sluit u uit dat leerlingen (de volgorde van) de woorden voor een deel uit hun hoofd leren.

2.3 Afname-instructies groep 3 tot en met groep 8

Voor de afname van de DMT heeft u de volgende materialen nodig:

- de negen DMT-kaarten (1A, 2A, 3A, 1B, 2B, 3B, 1C, 2C, 3C);
- per leerling een scoreformulier voor de te lezen kaarten. De scoreformulieren zijn in kopieerbare vorm in deze leerkrachtmap opgenomen;
- een stopwatch;
- een potlood en een gum.

Introductie en afname van de eerste kaart

U gaat tegenover het kind zitten met het juiste scoreformulier binnen handbereik en legt de eerst af te nemen leeskaart omgekeerd voor het kind neer. Dan zegt u:

Aan de andere kant van deze kaart staan woorden onder elkaar. Probeer die vlug en duidelijk op te lezen. Je begint met de woorden van de eerste rij. Als je een rij af hebt, ga je direct door met de woorden van de volgende rij. Als je een woord niet weet, sla je het maar over.

Geef 'vlug' niet meer nadruk dan 'duidelijk'.

U draait de kaart om en geeft met een gebaar aan dat de woordrijen van boven naar beneden gelezen moeten worden. Daarna zegt u:

Begin maar!

Tegelijkertijd drukt u de stopwatch in.

Tijdens het lezen houdt u op het scoreformulier bij welke woorden fout gelezen worden. Dit doet u door achter elk fout opgelezen woord op te schrijven wat de leerling las. Wanneer een leerling bijvoorbeeld 'pot' zegt in plaats van 'boot', schrijft u op het scoreformulier 'pot' achter het bedoelde woord. Komt een leerling niet verder dan een letter-voor-letter weergave van het woord dan noteert u dat eveneens bijvoorbeeld b-oo-t of b-o-o-t. Bij overgeslagen woorden noteert u op het scoreformulier een schuine streep (/).

Wanneer de leerling langer dan vijf seconden wacht bij een woord, zeg het woord dan zachtjes voor, noteer dit als overgeslagen (= fout) op het scoreformulier en spoor de leerling aan om door te gaan.

In figuur 2 op pagina 15 ziet u een voorbeeld van een ingevuld scoreformulier.

U rekent alle woorden fout waarvan de uitspraak niet met de spelling overeenkomt, bijvoorbeeld 'wak' in plaats van 'vak', of 'smidde' in plaats van 'smid'. Klemtoonverschillen rekent u niet fout. Hetzelfde geldt voor fouten die de leerling spontaan verbetert. Dus als een leerling een woord eerst spellend leest en daarna correct verklankt, rekent u het goed (als een leerling bijvoorbeeld leest: 'b-oo-t, boot'). Een woord dat spellend wordt gelezen, zonder dat het daarna alsnog in één keer wordt verklankt, rekent u fout.

Na 1 minuut laat u de leerling stoppen en zet u op het scoreformulier een streep onder het laatst gelezen woord.

Na de eerste kaart krijgt de leerling de tweede kaart voorgelegd en daarna – vanaf eind groep 3 – de derde kaart.

Afname van de volgende kaarten

Als een leerling de eerste kaart gelezen heeft, is hij of zij in principe vertrouwd genoeg met de taak om zonder verdere instructie de volgende kaarten te lezen. De werkwijze is hierbij hetzelfde als bij de eerste kaart.

U draait de kaart om en geeft met een gebaar aan dat de woordrijen van boven naar beneden gelezen moeten worden. Daarna zegt u:

Begin maar!

Tegelijkertijd drukt u de stopwatch in.

Tijdens het lezen houdt u op het scoreformulier bij welke woorden fout gelezen worden. Na 1 minuut laat u de leerling stoppen en zet u op het scoreformulier een streep onder het laatst gelezen woord.

Figuur 2 Ingevuld scoreformulier leeskaart 1A

Leerling- en onderwijsvolgsysteem Drie-Minuten-Toets (DMT)

Scoreformulier 1A

Naam: <u>Milou</u>	Aantal gelezen	4 2
Groep: <u>3</u>	Aantal fout	8
Datum: <u>26 januari 2009</u>	Toetsscore	3 4

1 as	31 jeuk	61 zeem	91 ruim	121 rauw
2 fee	32 taak	62 raak	92 pijn	122 kop
3 oom /	33 gauw	63 rem	93 mos	123 vuil
4 uur ook	34 sap	64 lauw	94 vaat	124 toer
5 zee	35 pet	65 hoek	95 deel	125 zoom
6 oor	36 gil	66 kin	96 zet	126 biet
7 aan	37 mop	67 lap	97 kier	127 week
8 op	38 zaag	68 vouw	98 toon	128 lip
9 eik	39 zus	69 luik	99 lijf	129 vijl
10 roe roep	40 keel	70 heer	100 vin	130 gok
11 bui	41 boot	71 zeur	101 dek	131 keer
12 rij	42 <u>buur</u>	72 duur	102 paal	132 reuk
13 kou	43 deuk	73 wijn	103 roet	133 kaas
14 hei	44 wieg	74 neef	104 wijs	134 vel
15 vak	45 voer	75 maat	105 nut	135 tuin
16 peen p-ee-n	46 ruit	76 hout	106 bol	136 hok
17 wit	47 touw	77 wol	107 zeug	137 muur
18 fout /	48 reis	78 ruk	108 kap	138 dijk
19 sop	49 saus	79 boel	109 buil	139 was
20 guur	50 vijf	80 pauw	110 loon	140 deel
21 heg	51 teer	81 kuif	111 wil	141 piek
22 weer wier	52 nul	82 rit	112 puur	142 pil
23 lus	53 kool	83 mep	113 wiel	143 boef
24 deur	54 geur	84 haup	114 veeg	144 zak
25 kuil	55 beuk	85 dag	115 mouw	145 wijk
26 mier meer	56 dief	86 wiek	116 rat	146 put
27 hoof	57 jaar	87 zeis	117 beek	147 dauw
28 rijm	58 teil	88 huur	118 hiel	148 tuit
29 boon boos	59 pot	89 room	119 roer	149 zaak
30 zeil	60 koor	90 lak	120 hek	150 poot